

Flere velfærdsuddannede i Nordjylland

- en frafaldsanalyse af uddannelserne til sygeplejerske, radiograf, social- og sundhedshjælper og social- og sundhedsassistent

REGION NORDJYLLAND

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Undersøgelsen	4
1 Resumé	5
2 Temaer for øget handlekompetence	8
3 Læring gennem grænsekrydsninger	9
4 Velfærdsuddannelserne i samfundet	10
5 Undervisning og vejledning	15
6 Ledelse og koordinering	19
7 Det politiske niveau	22
8 Sammenhængende indsatser	26
Litteratur	27

Udarbejdet af

AALBORG UNIVERSITET

Professor Lene Tanggaard &
ph.d.-studerende Charlotte Wegener
Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet
Kroghstræde 3, 9220 Aalborg Ø
Tak til studentermedhjælpere Rasmus Birk og Steffen Emø

Regionsrådet, de nordjyske kommuner, SOSU Nord og University College Nordjylland besluttede i 2011 at igangsætte en analyse af frafald på velfærdsuddannelserne. Baggrunden for analysen var et ønske om at reducere frafald på uddannelserne, således at der i fremtiden kan skabes balance mellem udbud og efterspørgsel af velfærdsuddannede i Nordjylland.

Den primære årsag hertil er et fælles ønske om at sikre kvalificerede medarbejdere med relevante uddannelser for fortsat at kunne opretholde et tilstrækkeligt serviceniveau indenfor sundhedsområdet i Nordjylland.

Med denne analyse af frafald får vi indblik i de fælles udfordringer, som de studerende på velfærdsuddannelserne står overfor i dag. Vi kan ligeledes få ideer til, hvordan dialog og netværk kan fremme det fremtidige arbejde med at uddanne personale til velfærdsprofessionerne i Nordjylland.

Analysens resultater angiver forskellige forslag til initiativer, som kan medvirke til at flere studerende gennemfører en velfærdsuddannelse. Disse initiativer vil ofte kræve samarbejde på kryds og tværs mellem uddannelsesinstitutioner, praktik- og kliniksteder, Region Nordjylland og kommunerne i Nordjylland. Et sådant samarbejde er allerede etableret og vil fortsat kunne bane vejen for det fremtidige arbejde med at udvikle velfærdsområderne.

Jeg håber, at analysen kan være medvirkende til at fremme arbejdet med at uddanne kvalificeret arbejdskraft til velfærdsprofessionerne i Nordjylland.

Rigtig god læselyst!

Ulla Astman
Regionsrådsformand

UNDERSØGELSEN ”FLERE VELFÆRDSUDDANNEDE I NORDJYLLAND”

I regionen, kommunerne og på de enkelte uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser arbejdes der med fastholdelse på en lang række områder, og mange forskellige aktører er involveret i uddannelsernes daglige aktiviteter, udvikling og kvalitet. Der er omfattende erfaringer og viden i feltet som helhed – så omfattende at et idekatalog med anbefalinger af nye indsatser risikerer at bidrage til en oplevelse af, at det er ’svært at se skoven for bare træer’, som en af deltagerne i undersøgelsen udtrykte det. Eller som en anden deltager i en af undersøgelsens workshops udtrykte det, så er der mest af alt brug for at ’fælde nogle træer, så de andre bedre kan gro’.

Hensigten med dette idekatalog er derfor først og fremmest at bidrage til videndeling og pege på muligheder for at skabe koblinger mellem forskellige fastholdelsesindsatser og mellem forskellige aktører og organisatoriske niveauer. Idekataloget indeholder et resumé af den samlede undersøgelse samt en opstilling af centrale temaer for det fremadrettede arbejde. Herefter følger en række anbefalinger og eksempler.

Idekataloget er blevet til i samarbejde med undersøgelsens deltagere: politikere, ledere, vejledere, undervisere og ikke mindst elever og studerende fra de pågældende uddannelser. Tak til alle for engageret deltagelse og inspirerende bidrag.

1 Resumé

Undersøgelsen ”Flere velfærdsuddannede i Nordjylland – en frafaldsundersøgelse af uddannelserne til sygeplejerske, radiograf, social- og sundhedshjælper og social- og sundhedsassistent” er gennemført i et samarbejde mellem Region Nordjylland, de nordjyske kommuner, University College Nordjylland, SOSU Nord og Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.

Undersøgelsen er i december 2012 præsenteret i form af en rapport og et idekatalog, som tilsammen udgør kvalitative beskrivelser af en række forhold af betydning for frafald og fastholdelse i de involverede uddannelser. Der peges ligeledes på en række overordnede temaer og konkrete initiativer, som fremadrettet kan styrke handlekompetencerne i forhold til fastholdelse af elever og studerende.

Rapporten og idekataloget henvender sig til:

- Undervisere og vejledere som inspiration i de daglige aktiviteter med elever og studerende og til samarbejdet i teams og med eksterne samarbejdspartnere
- Ledere og koordinører som inspiration til organisationsudvikling, kvalitetsarbejde, kompetenceudvikling og netværksopbygning
- Beslutningstagere som bidrag til beslutningsgrundlag for den strategiske udvikling af Nordjyllands velfærdsuddannelser

Aktører fra alle tre grupper har bidraget som informanter i undersøgelsen (foruden naturligvis elever og studerende). Disse aktører er også målgruppen for rapporten og idekataloget. Det er hensigten, at elementer fra rapporten kan tages ud som debatoplæg på uddannelsesinstitutioner, i kommunale eller regionale uddannelsessammenhænge, og at en eller flere ideer fra idekataloget kan indgå i kommende udviklingsinitiativer internt i organisationerne og i særdeleshed på tværs af organisatoriske grænser. Her kan det kvalitative materiale i form af interviewudsagn supplere udviklingsarbejdet ved at fungere som ”ekstra stemmer” i dialogen. Ligeledes er det hensigten, at materialet skal tjene som inspiration til helt nye vinkler på velfærdsuddannelserne i fremtidens politiske debatter samt pege på nye muligheder for involvering af mange perspektiver gennem nye typer af samarbejder.

Analysen er forankret i den nationale og internationale forskning og sigter samtidig på at give en rig beskrivelse fra et konkret empirisk perspektiv. I rapporten gives ordet således til en lang række elever og studerende samt det personale, der i deres forskellige funktioner er involveret i at drive og udvikle uddannelserne.

Analysen viser, at der gennemføres en lang række initiativer med det formål at målrette rekrutteringen og øge gennemførelsen. Initiativerne kan kategoriseres som følger:

- Rekruttering og brobygning
- Faglig og social støtte af elever og studerende
- Kompetenceudvikling af personale
- Samarbejde mellem uddannelsernes parter

Rekruttering og information om uddannelserne er i særlig grad vellykkede, når den handler om oplevelser med faget og møder med rollemodeller. Samarbejde med grundskoler og ungdomsuddannelser om aktiviteter, hvor eventuelle ansøgere møder erhvervet, er derfor vigtige informationskilder, som kvalificerer uddannelsesvalget. Ligeledes er de positive historier og fokus på erhvervenes centrale rolle i velfærdssamfundet med til at højne status, interesse for uddannelserne og elevernes og de studerendes udvikling af en fagprofessionel identitet.

Et andet vigtigt tema er overgange i uddannelsen, og de forhold, der skaber tilhørsforhold og netværk på uddannelsesinstitutionerne og kliniske afdelinger/praktiksteder og på tværs af disse. Dette bidrager til at gøre overgange i uddannelsen nemmere for elever og studerende. I den forbindelse er læringsmiljøet centralt, og både elever og studerende såvel som personale beskriver det gode miljø som det, hvor alle tager ansvar for uddannelsesopgaven og involverer sig i at skabe betingelser for læring for alle. Ligeledes er det afgørende, at uddannelsesopgaven og læringsmiljøet er centrale temaer i organisatoriske forandringsprocesser.

På uddannelsesinstitutionerne og i kommuner og region er der løbende diskussioner om prioritering af ressourcerne. Det store fokus på at forebygge frafald risikerer således at udfordre arbejdet med kvalitet og faglighed. Den omfattende mængde af initiativer giver anledning til ønsker om bedre at kunne monitorere initiativernes sammenhæng og effekt. Der bliver gennemført mange evalueringer, men det er ikke altid synligt for de involverede elever og studerende, hvad evalueringerne bruges til. Ligeledes ses et potentiale i at anvende evalueringer i et læringsperspektiv for alle aktører ved at involvere mange i kvalitetsarbejdet.

Frafald er et komplekst fænomen, og henviser til elever og studerende, der fravælger, bliver smidt ud eller ikke opnår en uddannelse. Frafald fra uddannelse, stigende krav til velfærdsydelser og økonomiske begrænsninger er komplekse problemer, der i forskningen beskrives som ”wicked problems” – onde problemer. Et wicked problem er karakteriseret ved at være så komplekst, at mange typer specialviden bør involveres (bl.a. gennem organisatoriske og tværgangsmæssige forståelser og initiativer). Deltagerne i undersøgelsen peger på, at der kan være

gode grunde til frafald, hvis uddannelsesvalget fx viser sig ikke at matche med elevens eller den studerendes ønsker eller faglige og personlige forudsætninger. Frafald kan og bør således ikke helt undgås, og både den nationale og internationale forskning og denne undersøgelses empiriske materiale peger på, at frafald og fastholdelse fremadrettet må anskues i et helhedsperspektiv.

Undersøgelsens resultater indikerer, at det ikke er nye enkeltstående fastholdelsesinitiativer, som institutionerne efterspørger eller har brug for. Behovet retter sig mod at skabe organisatorisk viden og sammenhæng, sætte mål for indsatser og prioritere, herunder hvilke typer dokumentation, der styrker det samlede uddannelsesfelts handlekompetencer, og hvordan man kan forstå og styrke organisatorisk handlekompetence. Alle uddannelserne fokuserer på tværgangsmæssigt samarbejde mellem uddannelsesinstitution og praksisfelt, især med det formål at skabe sammenhæng mellem uddannelseselementer og tage hånd om konkrete elever/studerende. Ligeledes er der indsatser, der retter sig mod at kvalificere samarbejdet med de institutioner, som uddannelserne rekrutterer fra.

2 Temaer for øget handlekompetence

I det følgende opstilles en række anbefalinger til de fremadrettede indsatser mod frafald:

1. Arbejdspladserne som ekspansive læringsmiljøer. I et ekspansivt læringsmiljø er der en klar oplæringsplan med inddragelse af teamwork, et innovativt fokus og visioner for arbejdspladslæring, der involverer alle. Uddannelse ses som en integreret del af driften.
2. Mesterlæreprincipper i det kliniske læringsmiljø. I mesterlære er læring knyttet til udøvelsen af erhvervet i praksis. Læringen finder sted, mens arbejdsopgaverne udføres, og læreprocessen etableres gennem tilstedeværelse og oplevelse af, hvordan praksis udfolder sig.
3. Kvalitet som fastholdelsesstrategi. Det styrker både arbejdsmiljøet og uddannelsernes status at fokusere mindre på frafaldsdiskursen og mere på kvalitet, udvikling og innovation som fastholdelsesstrategi.
4. Prioritering af fastholdelsesindsatser. Opbygning af organisationernes evalueringskapacitet er rettet mod at skabe organisatorisk viden og sammenhæng, sætte mål for indsatser og prioritere aktiviteter.
5. Infrastrukturer, der støtter uddannelse. Mange vil gerne tage en uddannelse og har også kompetencerne til at gennemføre, men de har brug for strukturer og netværk, der kan bidrage til at give plads til uddannelse i hverdagen.
6. Involvering af mange perspektiver. Et karakteristisk træk ved velfungerende organisationer er en ”boundary-crossing” ledelsesstil, som består i evnen til at integrere mange og divergerende diskurser og praksisser.
7. Nye samarbejdsfora. Nye perspektiver og derved nye måder at handle på i forhold til ønskede forandringer kan opnås gennem nye former for samarbejder. Disse kan fx etableres som styringslaboratorier, workshops eller udviklingsprojekter, der inddrager nye aktører eller sammensætter aktører, der ikke ellers arbejder sammen.

3 Læring gennem grænsekrydsninger

Teoretisk er undersøgelsen funderet i situeret læringsteori (Lave & Wenger, 2003) og virksomhedsteori (Tuomi-Gröhn & Engeström, 2003), der beskriver, hvordan læring og udvikling finder sted gennem menneskers engagement og deltagelse i sociale praksisser og i bevægelserne mellem forskellige praksisser. Læring sker gennem mødet med ny viden, nye mennesker og nye opgaver og krav, og samtidig sker al læring på baggrund af det, der er og det, vi allerede ved (Tanggaard, 2011).

Grænsekrydsninger bliver et centralt begreb i denne sammenhæng, fordi det beskriver de muligheder for læring og innovation, der opstår, når vi bevæger os fra noget kendt til noget ukendt, møder organisationer, fag eller mennesker, der er anderledes end os selv og den praksis, vi kender. Et fokus på grænsekrydsninger er udtryk for en helhedsforståelse af læringsmiljøet. I en vekselluddannelse er det ikke kun studerende og eleverne, der flytter sig over grænser, når de veksler mellem teoretiske og kliniske moduler eller skole- og praktikperioder for at tage en uddannelse. Grænsekrydsninger er også et vilkår for undervisere, vejledere og beslutningstagere. Grænser kan være organisatoriske, faglige og mentale.

Hvad kan der komme ud af at krydse grænser? For studerende og elever kan der skabes mulighed for læring, der fører til udviklingen af en professionsfaglig identitet. Også undervisere, vejledere, ledere, koordinatore og konsulenter deltager i grænsekrydsende aktiviteter. Enten fordi de arbejder på tværs af organisatoriske grænser, fordi de involverer sig i nye samarbejdsrelationer, eller fordi de møder nye udfordringer, som kræver ny viden og nye handlinger. Ikke alle grænser er lige nemme at krydse, men når opgaven er kompleks og vanskelig, kan det være nødvendigt at prøve at finde nye veje.

Frafald fra uddannelse, stigende krav til velfærdsydelser og økonomiske begrænsninger er netop komplekse problemer, der i forskningen beskrives som ”wicked problems” – onde problemer.

Et wicked problem er karakteriseret ved, at

- der er stor usikkerhed om, hvordan det bedst løses
- en løsning et sted ofte skaber problemer andre steder
- der er behov for mange typer specialviden
- mange interesser er i spil, og at der derfor er risiko for konflikter

Det er derfor ikke tilstrækkeligt at fokusere på isolerede indsatser, og de senere års forskning peger således også på, at denne type problemer kræver udvikling af organisatoriske og tværoorganisatoriske forståelser og handleinitiativer. Når vi vælger at sætte fokus på grænsekrydsninger, og når man generelt set oplever et stort fokus på innovation i den offentlige sektor, kan det netop ses som udtryk for, at der er behov for nye typer samarbejder og nye måder at tænke problemløsning på. Der er behov for at understøtte samarbejde og videndeling på tværs af traditionelle arbejdsenheder, fag og organisationer. Undersøgelsen ”Flere velfærdsuddannede i Nordjylland” skal ses som et udtryk for denne tænkning.

4 Velfærdsuddannelserne i samfundet

Undersøgelsen er baseret på den grundlæggende ide, at de involverede uddannelser har mange mål, opgaver og værdier til fælles. De er fælles om at uddanne fremtidens velfærdsmedarbejdere, som gennem den daglige opgaveløsningen bidrager til udviklingen og kvaliteten af fremtidens velfærdssamfund. Nedenstående temaer angår derfor uddannelsernes rolle i samfundet. Disse temaer

udtrykker vilkår og fordringer, som er fælles for velfærdsuddannelserne, og som kontinuerligt er til overvejelse og debat. Det første tema angår vejen ind i uddannelserne, det næste angår det at være i gang med en uddannelse, og det sidste angår de kvaliteter og værdier, som uddannelserne bidrager til samfundet med.

Praksisnært kendskab til uddannelserne

Undersøgelsen viser, at uddannelsesvalget af og til træffes på grundlag af uklare forestillinger og forventninger. Det kan være romantiske forestillinger om at yde omsorg for ældre borgere, eller det kan være billeder af en hverdag med action og spænding bygget på fx et tv-program fra en akutmodtagelse. Det er derfor centralt at udvide mulighederne for at

kvalificere uddannelsesvalget. Faktuelle oplysninger om uddannelsernes indhold, struktur og optagelseskriterier er vigtige, men det oplevelsesbaserede møde med erhvervet og uddannelsen er centralt, fx gennem:

- Sansebaserede informationsmaterialer som film og billeder, der formidler situationer fra både uddannelsesinstitutioner og praksis samt mulighed for at møde rollemodeller.
Fx bruges det nationale informationsmateriale ”Hvid zone” <http://www.hvidzone.dk>
- Professionsrettede brobygningsaktiviteter, som giver mulighed for at møde fagets opgaver og fagprofessionelle. Det kan både være i form af
 - grundskole- og gymnasieelevers besøg på arbejdspladser,
 - fagpersoner fra praksis varetager undervisning på grundskoler og ungdomsuddannelser,
 - aktiviteter som fx rollespil og skuespil, der tematiserer centrale aspekter af arbejdslivet i professionen.

Fortrolighed med aldring og sygdom

Undersøgelsen viser, at aldring og sygdom er delvist tabubelagt i samfundet, og nogle elever og studerende beskriver mødet med syge og døende som skræmmende. Et fælles tema for uddannelserne i undersøgelsen er at profilere sig som velfærdsuddannelser med det mål at uddanne fagligt kompetent personale, der er fortrolige med og kan håndtere aldring, sygdom og død. Fagprofessionelle, der kender til og har erfaringer med blufærdighed, afhængighed og smerte og mestrer mødet med dette.

Aktiviteter, der begrænser frafald som følge af mødet med det ukendte og skræmmende, er fx:

- Mulighed for at arbejde med alle aspekter af dette i de forudgående teoretiske moduler og skoleperioder - både gennem tilegnelse af faktisk viden og undersøgelse af egne følelsesmæssige reaktioner og handlemuligheder
- Tæt kollegialt samarbejde, så elever og studerende arbejder sammen med vejlederen eller andre kolleger i svære situationer og har mulighed for efterfølgende at bearbejde oplevelser med en rutineret fagperson
- Elever og studerende inviteres med i situationer, de senere kan komme til at stå alene i. Progression handler ikke kun om øget selvstændighed og arbejdsopgavernes sværhedsgrad, men også om at udvikle kapacitet og selvforståelse på et følelsesmæssigt plan

Balance mellem traditioner og fornyelse

Velfærdsuddannelserne forandres kontinuerligt, ny viden udvikles og nye krav skal løbende imødekommes. Forandring er et vilkår. Men uforanderlige, eksistentielle temaer er også et vilkår. Deltagerne i undersøgelsen pointerer, at faglighed, fordybelse og etik er vigtige grundlæggende værdier som afbalancering af krav om forandring og fleksibilitet. Elever og

studerende er ret omstillingsparate og det, de skal lære er også 'gammeldags' dyder som fordybelse og udenadslære. Centrale er også kompetencerne til at være en del af et fællesskab og den direkte kontakt med mennesker, der behøver hjælp.

Cooperative learning på SOSU Nord

Underviserne på SOSU Nord er i gang med et efteruddannelsesforløb i Cooperative learning. Metoden giver indsigt i måder at differentiere undervisningen på og involvere eleverne. Metoden er rettet mod udvikling af følgende underviserkompetencer:

- håndtere en klasse af elever med forskellige forudsætninger og læringsstile
- foretage målrettet undervisningsdifferentiering
- bryde med den traditionelle klasseundervisning
- udvikle de sociale relationer i klassen
- arbejde målrettet mod anerkendelse af hver enkelt elev
- arbejde med elevernes motivation og arbejdsglæde

Metoden sigter på følgende udbytte for eleverne:

- udvikle bedre individuelle faglige præstationer
- skabe bedre samarbejdsfærdigheder
- udvikle en selvstændig og problemløsende adfærd
- kreativ tænkning og metakognition
- fremme den sociale adfærd og de sociale relationer
- øge deltagelse i undervisningen
- øge motivation

Faste studiegrupper på radiografuddannelsen

På radiografuddannelsen er de studerende i faste grupper de første 10 uger. De kommer i en studiegruppe, inden de møder den første dag, og via det netbaserede kommunikationsforum skal medlemmerne af studiegruppen præsentere sig for hinanden. De første 10 uger er der vejledning med studievejlederen samt en underviser, der har med studiestarten at gøre. Derefter kan grupperne splittes op. Ny gruppedannelse herefter foregår under vejledning.

Desuden er der løbende møder med ældre studerende, der fungerer som tutorer. Tutorerne bruges som en støtte til studievejledernes arbejde og fungerer som bindeled mellem studerende og underviserne.

5 Undervisning og vejledning

Oplevelsen af at høre til

Et gennemgående tema i både den nationale og internationale frafaldslitteratur er relationer og tilhørsforhold. Også studerende og elever i undersøgelsen nævner dette som noget af det mest afgørende for deres trivsel og muligheder for at gennemføre uddannelsen. Det handler både om at have studiekammerater at arbejde sammen med om det faglige og at have ligesindede at tale med om oplevelser og udfordringer. Lige så vigtig er oplevelsen af at 'blive set' og oplevelsen af at være betydningsfuld på uddannelsen. Elever beskriver, at de oplever at blive set, når centrale personer i uddannelsen kender deres navn, bemærker og spørger til årsagen, hvis de har været fraværende, og opmuntrer dem til at overvinde usikkerhed eller generthed.

Tiltag, der skaber tilhørsforhold, er:

- Træning i samarbejdskompetencer, støtte når studiegrupper sammensættes og vejledning i, hvordan samarbejdet kvalificeres. (se ex "Faste studiegrupper på radiografuddannelsen" og "Cooperative learning på SOSU Nord")
- Træning i konflikthåndtering - frafald sker ofte fordi konflikter er gået i hårknode, og frafald beskrives af mange som en undvigelsesstrategi.
- Mulighed for sparring med studiekammerater i alle faser af uddannelsen. Især opleves det som afgørende at have:
 - kontakt med studiekammerater i kliniske moduler/praktikperioder,
 - mulighed for fælles studietid
 - kontakt til kammerater på andre afdelinger, hvis man er den eneste studerende/elev
- En central ankerperson, som den studerende eller eleven kan opbygge et tillidsforhold til - en relation der giver mulighed for at drøfte begyndende problemer som fx isolation eller meget fravær, mulighed for en at tale med, før det 'går galt'

Læringsmiljø i klinik og praktik

Centralt for eleverne og de studerende er oplevelsen af at blive inkluderet i et læringsmiljø. Travlhed og forandringer på arbejdspladserne opvejes af imødekommenhed og tydelige rammer for læreprocessen. Et godt læringsmiljø er karakteriseret ved:

- En planlagt introduktion den første dag, hvor eleven/den studerende bliver vist rundt og informeret om praktiske forhold og rutiner – oplevelsen af at være ventet og velkommen
- En tydelig plan for de enkelte faser og mål i læreprocessen, så eleven/den studerende får indsigt i, at de forskellige elementer og aktiviteter indgår i en overordnet plan
- At der er afsat vejledningstid, og at vejledningen planlægges, så det er praktisk muligt for både vejleder og studerende at gennemføre i en travl hverdag. Det er generelt svært for en elev eller studerende selv at bede om vejledning
- Opmærksomhed på, at arbejdspladsen udgør et læringsmiljø for alle både ansatte og elever/studerende
- At alle medarbejdere bidrager til elevers og studerendes læring. Det indebærer fx, at der er aftaler om, hvem de kan henvende sig til, når vejlederen ikke er til stede, og generelt en opmærksomhed på at inkludere elever og studerende i de faglige og sociale fællesskaber

Uddannelse af tutorer på UCN

Alle uddannelser i SUND har studerende, der varetager en funktion som tutor. Kommende tutorer kvalificeres til at varetage funktionen gennem en fælles tværfaglig undervisningsdag. Tutorerne ses som vigtige ambassadører for de enkelte uddannelser, idet de er de første igangværende studerende, som de nye studerende møder. De får dermed en vigtig rolle i forhold til at tegne studiemiljøet på institutionen og være rollemodel i forhold til at være studerende på uddannelserne. Ligeledes bidrager tutorordningen til at fastholde studerende, der har behov for ekstra udfordringer. En sekundær gevinst ved at uddanne tutorerne i et tværfagligt forum er, at de studerende skaber kontakter på tværs af uddannelserne, og dermed udbygger deres netværk.

Tutoruddannelsen siger mod:

- At tutorerne øger deres kompetencer i forhold til kommunikation og ice-breaking
- At tutorerne bliver bevidste om de etiske aspekter ved at være tutor
- At tutorerne oplever at de udfordres med jobbet
- At tutorerne får mulighed for at skabe netværk på tværs af uddannelserne

Mødet med faget

Muligheden for at opleve faget forud for uddannelsesvalget udpeges som centralt af både personale og elever/studerende i undersøgelsen. Det drejer sig ikke kun om at få faktisk viden om uddannelsens adgangskrav, fag og struktur, men i høj grad også om kropslige, oplevelsesbaserede møder med faget.

Dette kan etableres på flere måder:

- Brobygning og studiepraktikker rettet mod både uddannelse og jobpraksis forud for uddannelsesstart. (Ex ”UCN gymnasietilbud”)
- Mulighed for at møde rollemodeller og sparringspartnere i form af mentorer eller ældre studerende, både før uddannelsesvalg og i løbet af studiet. (Ex ”Uddannelse af tutorer på UCN”)
- Tæt samarbejde med den gymnasiale studievejledning og arbejdsformidlingen om afstemning af krav og forventninger mellem uddannelsesinstitution og kommende elever og studerende

UCN gymnasietilbud

UCN tilbyder gymnasieklasser undervisningstilbud som supplement til undervisningen på gymnasiet.

Formålet med at invitere eleverne ind på UCN er at styrke gymnasieelevernes motivation både for de gymnasiale fag og for videreuddannelse.

Gennem et besøg på UCN øges kendskabet til professionsuddannelserne ved UCN og eleverne klædes bedre på i forhold til studievalg. Eleverne møder UCN-studerende, som kan fortælle om faget fra en personlig vinkel på det at studere.

Undervisningstilbuddene er af en eller flere dages varighed og dækker bredt emner inden for fagene dansk, samfundsfag, psykologi, kemi, fysik, biologi/bioteknologi, teknologi og idræt på STX, HF, HHX og HTX. (Regionsrådet støttede i 2009 et pilotprojekt om brobygning)

6 Ledelse og koordinering

Tværgående samarbejdsrelationer

Samarbejdet mellem uddannelsesinstitution og praksis er vigtigt både i form af formelle samarbejdsfora, udviklingsprojekter, temadage og ikke mindst personlige relationer, som gør, at problemer kan løses hurtigt og fleksibelt. Det fremhæves som afgørende af deltagerne i undersøgelsen, at der er tid til at deltage i og etablere aktiviteter, der sigter på at skabe sammenhæng og kendskab til hinanden verdener. Studerende og elever fremhæver også læringsaktiviteter, hvor de to verdener aktivt bringes i samspil.

Vigtige aktiviteter er:

- Temadage hvor vejledere fra klinikken og undervisere fra uddannelsesinstitutionen har mulighed for at drøfte temaer, udveksle perspektiver og udvikle fælles strategier (Ex "Særlige forløb for unge med indvandrerbaggrund på SOSU Nord")
- At være på besøg hos hinanden, fx at undervisere er i 'praktik' i klinikken, eller at personale fra klinikken bidrager som undervisere eller projektvejledere på uddannelsesinstitutionen
- Udbygning af ledelsessamarbejde på tværs af sektorer og uddannelser, fx nedsættelse af "kliniske udvalg" som beskæftiger sig med den fælles uddannelsesopgave i regionen

Særlige forløb for unge med indvandrerbaggrund på SOSU Nord

Der er lavet et pilotforsøg i forhold til tosprogede elever, som blev optaget som social- og sundheds-hjælperelever i én kommune. Der blev lavet særligt kursusforløb til praktikvejledere, og elevernes kontaktlærere lavede yderligere opfølgning på eleverne i løbet af deres første praktiktid.

Elevejledere og elevkoordinatorer blev opkvalificeret på 3 dages kursus, hvor overskrifterne var:

- Etnisk og kulturel forskellighed
- Respekt for forskellighed, herunder acceptable og ikke acceptable adfærdsformer
- Kommunikation - vores "individuelle verdensbillede"
- Sproglige udfordringer i vejledningen

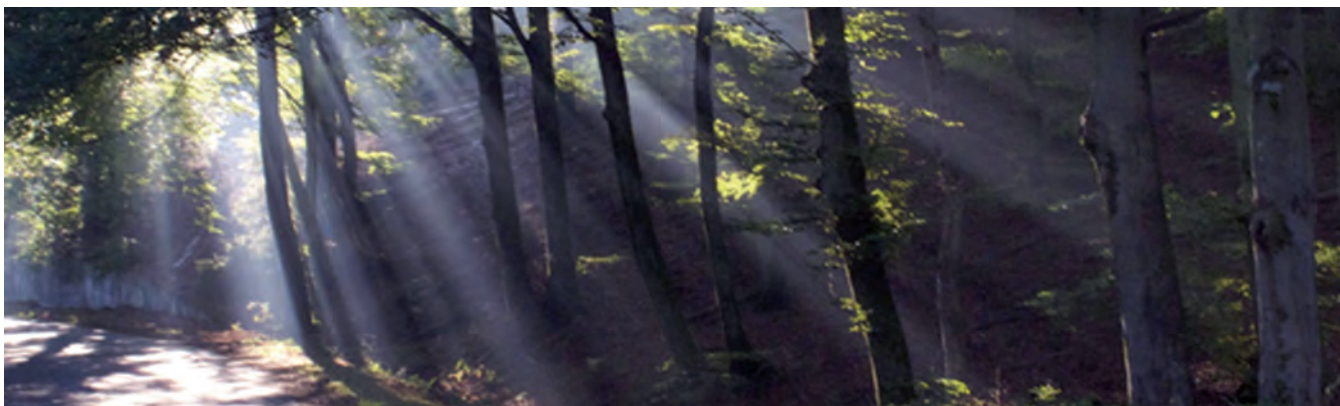
Evalueringskultur

En evalueringskultur udvikles i et kontinuerligt samspil mellem aktørerne i den konkrete praksis. Et centralt fokus er at inddrage forskellige aktører og at udvikle værktøjer og samarbejdsfora, hvor evalueringer diskuteres og dermed skaber ny viden, som kan danne grundlag for beslutninger om det videre arbejde. Undervisere eller studerende/elever, der udfylder et evalueringsskema, skal kunne se meningen med dokumentationen, fordi den indgår i analyser, danner grundlag for drøftelser og nye handlinger både på organisatorisk niveau og på politisk niveau. Evalueringer skal bidrage til at sætte undervisere, vejledere og ledere i stand til at beskrive deres praksis, identificere styrker og svagheder og pege på områder, som kan forbedres. (Ex ”Fremme af evalueringskultur på SOSU Nord”)

Indsatsteori er en metode, der skaber overblik og dialog og er anvendelig både i undervisning, udviklingsprojekter og andre tværgående samarbejder. Metoden giver et godt grundlag for at evaluere en indsats løbende og følge aktiviteterne til dørs.

Se litteraturlisten om indsatsteori: EVA (2009). Faserne i indsatsteori er overordnet set disse:

- Hvad er formålet, og hvad vil vi opnå med projektet/indsatsen? Beskrivelse af aktiviteterne på vejen dertil.
- Hvordan kan vi beskrive succeskriterierne? Sker der rent faktisk det, som vi forventer, når vi iværksætter indsatsen? Hvilke resultater har vi opnået?
- Hvordan vil vi løbende vurdere og tjekke resultater? Går projektet i den retning, vi ønsker, eller skal vi justere for at komme på ret kurs?

Fremme af evalueringskultur på SOSU Nord

SOSU Nord har iværksat en systematisk udsendelse af opgørelser fra frafaldsbarometeret og elevtilfredshedsundersøgelsen målrettet hver afdeling og hvert team. Målingerne udkommer én gang i kvartalet.

Der afholdes kvartalsmøder, hvor hvert team sammen med deres afdelingsleder gennemgår resultaterne, og bl.a. ud fra disse planlægger de den pædagogiske indsats.

Hvert team bidrager til SOSU Nord's overordnede strategi for fastholdelse via deres egne handlingsplaner.

Tre teams har valgt at arbejde med evalueringspraksis som særlig indsats.

7 Det politiske niveau

Tilstrækkelige læringsmuligheder i praksis

Ny teknologi, opgaveglidning og økonomiske begrænsninger skaber travle, højt specialiserede arbejdspladser og dermed ændrede betingelser for at skabe læringsmiljøer og tilrettelægge læreprocesser. Hvordan kan der fremadrettet skabes tilstrækkelige læringsmuligheder i praktikken og den kliniske undervisning? Hvordan skabes rammer, som er baseret på involverende opgaveløsning og mulighed for at skabe passende progression for den enkelte elev/studerende? Disse og lignende spørgsmål stilles af både uddannelsesansvarlige og elever/studerende i undersøgelsen. Både den fagprofessionelle udvikling og oplevelsen af mening og tilhørsforhold er centrale i disse spørgsmål. Arbejdet med at undersøge og afprøve nye typer praktikpladser og rammer for klinisk undervisning er vigtigt at fortsætte på både tværororganisatoriske og politiske niveauer. Det er desuden vigtigt, at uddan-

nelse integreres i planlægningen af forandringsprocesser og ikke bliver et spørgsmål, der først tages stilling til, når en forandringsproces er gennemført.

Infrastrukturer som støtter uddannelse

Elever og studerende fortæller i undersøgelsen, at de kan have svært ved at få hverdagen med uddannelse og små børn til at hænge sammen. Der ser ud til at være potentialer i at udfordre eksisterende infrastrukturer og etablere nye. Følgende overvejelser og ideer fra undersøgelsens aktører kan samles under overskriften: "Uddannelse 24-7":

- Hvordan kan pasningsmuligheder, fx daginstitutioners åbningstider og mødetider i praktik/klinik afstemmes?
- Kan praktik/klinik planlægges med mere fleksible mødetider, som aften/natarbejde, i weekender, som deltid?
- Kan der etableres alternative pasningsmuligheder, fx børnepasning i samarbejde med eller i tilknytning til arbejdspladserne?
- Hvordan kan elever og studerendes netværk styrkes, så de gives bedre rum til uddannelse?

Workshops, laboratorier og andre nye samarbejdsfora

I undersøgelsen er der blevet arbejdet med ideudvikling og udvikling af viden gennem en række workshops for nøglepersoner fra uddannelsesinstitutioner og praksis og for elever og studerende. Disse workshops tager udgangspunkt i modellen for styringslaboratorier (se fx Hjortdal, Bendix, & Stii, 2009) som en strategi for offentlig innovation. Metodens rationale er at mobilisere de specialister og nøglepersoner, som er omdrejningspunkter i den konkrete praksis, for sammen at skabe nye perspektiver på såkaldte 'wicked problems' – problemer, der ikke lader sig løse i en isoleret del af et system eller med en enkelt faglig ekspertise. Styringslaboratorier kan planlægges på mange måder og involvere alle typer aktører, alt efter den problemstilling, der arbejdes med, men en række fællestræk er centrale:

- Et klart opdrag med åbne løsningsmuligheder
- Deltagere med åbne sind og lyst til at udvikle
- Involvering af forskellige synsvinkler
- En procesleder, som sikrer fokus, fremdrift og involvering af alle
- Metodefrihed, herunder frigørelse fra traditionelt kommissionsarbejde
- Hurtighed fra tanke til afprøvning
- Resultaterne skal kunne formidles til og bruges mere end ét sted.

8 Sammenhængende indsatser – nye parter, nye netværk

I den nationale og internationale frafaldsforskning - såvel som i denne undersøgelse - er det sjældent muligt at udpege én årsag, når et uddannelsesforløb gennemføres eller afbrydes. Det er et samspil af mange faktorer, og ofte er det netop samspillet mellem flere hændelser – tilfældige og planlagte, der har indflydelse på hver enkelt elevs og studerende vej gennem eller ud af en uddannelse.

Forebyggelse af frafald er derfor en organisatorisk og tværgangbar opgave, såvel som en opgave for den enkelte fagperson, som er i kontakt med elever og studerende. I en aktiv fastholdelseskultur spiller alle medarbejdere en rolle, men det er aldrig den enkelte medarbejders ansvar alene. En stærk fastholdelseskultur er således karakteriseret ved tydelige opgave- og ansvarsfordelinger men også ved stærke netværk og samarbejder, som betyder, at ingen fastholdelsesindsatser står alene, og at ingen står alene med en fastholdelsesindsats. Et lille skub kan gøre den store forskel, men vi kan aldrig vide præcist hvilket, der bliver det afgørende for den enkelte.

I undersøgelsen 'Flere velfærdsuddannede i Nordjylland' er det en central pointe, at nye læringsmuligheder kan opstå ved, at personer krydser grænser, lærer af hinandens erfaringer og derigennem skaber nye praksisser. Undersøgelsen fokuserer således ikke alene på fastholdelse af elever og studerende men også på, hvordan uddannelsesfeltet som helhed med alle dets aktører kan bidrage med nye innovative vinkler på læringsmiljøet generelt gennem grænsekrydsende samarbejder.

LITTERATUR

EVA. (2009). En lærerig vej til resultater. Håndbog i evaluering ved hjælp af indsatsteori.

Hjortdal, H., Bendix, H., & Stii, A. (2009). Styringslaboratorier–en vej til fornyelse af den offentlige sektor: FTF.

Lave, J., & Wenger, E. (2003). Situeret læring - og andre tekster. København: Hans Reitzel.

Tanggaard, L. (2011). Kreativitetens materialitet. Nordiske Udkast, 30-42.

Tuomi-Gröhn, T., & Engeström, Y. (Eds.). (2003). Between school and work: New perspectives on transfer and boundary-crossing. Oxford: Emerald Group Publishing.

Flere velfærdsuddannede i Nordjylland

- en frafaldsundersøgelse af uddannelserne til
sygeplejerske, radiograf, social- og sundhedshjælper
og social- og sundhedsassistent

December 2012

REGION NORDJYLLAND

Regional Udvikling
Niels Bohrs Vej 30
9000 Aalborg
97648000
www.rn.dk
Nanna Skovrup og Gittte Orlowitz

REGION NORDJYLLAND

